

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.Redacció i Administració
General Barceló, 1.-2.º
PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres erbes a n-es qui s'ho guany

Dietari d'una eixida a França i altres nacions.

(Continuació)

Dia 22 d'abril.

Es Laboratori de Fonètica Experimental.—Sant Sulpici.—St. Germain des Prés.

El P. Rousselot i el Dr. Chlumsky, un professor de Praga (Bohemia) que fa deu anys qu'es a París estudiant Fonètica experimental ab el P. Rousselot, me convidaren per anar avuy au es Laboratori que hi ha d'aquest ram de ciencia an es col·legide de França. E-hi compareixem ab En Barnils devers les deu, i ja hi hem trobats aqueys dos meritissims professors en feyna. Aqueix laboratori consisteix ab una partida de maquinetes per reproduir demunt es paper sa producció des sons que componen ses paraules de tal manera que quedin fixats demunt es paper i les puguen estudiar de prim conte i determinar sa seu constitució i condició intima, i d'aqueixa manera veure ses diferencies que hi ha entre ses vocals i ses consonants d'una i altra llengo i d'una i altra regió dins una mateixa llengo. I es una cosa d'espant veure ets enginyos qu'ha inventat el P. Rousselot per porer aglapir totes aqueixes coses i fixarles demunt papers a fi de porerles estudiar i formarse un eos de ciencia. Una de ses màquines principals es sa que s'anomena *enregistradora*, molt envitricollada; es un cilindre qui roda, a voluntat des qu'il manetja; per aquest cilindre hi posen un paper vitela satinat; i li doanen fum fins que es ben negre. Demunt aquest cilindre van unes barretes ab punta d'or ben fina aficades des s'altre cap a sa pell d'un tamborineu. Dins aquest tamborineu e-hi va, per un canonet de goma, s'aire que surt pe'sa boca i pe's nas des qui parla per estudiarli sa veu. Per això aquests canonets de goma estan d'aquesta manera: dos van a un embut que's qui ha de parlar el se posa devant sa boca, i s'altra té una oliva de vidre, foradada a cada cap; i es qui ha de parlar, la s'enfona dins un erenell; i així, en sortirli ayre p'es nas i pe'sa boca, conversant, se'n va per dins aquells canonets de goma, i fa tremolar aquella pell des tamborineus, i ab aquell tremolar també tremolen aquelles barretes que tenen an es cap aquelles puntes d'or, i tremolant fan retxetes i retxetes demunt aquell paper satinat i fumat des cilindre, que'l fan rodar ab una maquineta ben aviat de tot; i an es meteix temps aquells canonets corren demunt es cilindre ab una altre maquineta; i així, ses retxetes qu'aquelles puntes d'or fan, no's confonen may perque aquelles puntes d'or no toquen may es paper fumat an es meteix lloc, tota vegada que es paper sempre roda aviat de tot i elles corren.

Ab això resulta que se marquen demunt aquell paper fumat totes ses vibracions de s'aire que, parlant, surt pe'sa boca i pe's nas. Aquelles retxetes, comparades ses que resulten des canonets de sa boca ab ses que resulten des canonet des nas, a forsa d'estudiarles be ab vidres d'autent i microscopis, presenten una forma especial si resulten de sa pronunciació de vocals, i unes altres formes si resulten de sa pronunciació de consonants, i segons quines son ses

consonants, presenten aquelles retxetes unes formes, i segon quines son en presenten unes altres, com també es coneix si es nas e-hi ha presa part ab sa producció de tal i tal vocal, i de tal i tal consonant.

Aqueixes retxetes, quedant fixades demunt aquell paper fumat, son una base d'estudi incomparable; son una cosa matemàtica; allà hi ha ni més ni pus tots es moviments de s'aire en sa producció de ses paraules, no percebuts pe's oreya an-e qui passen per alt moltes de coses; no percebuts p'ets uys, que hi arriben ben poc dins sa boca i dins es nas com un veu parlar; aquelles retxetes mos donen es moviments de s'aire que produceix sa veu, escrits, estampats demunt aquell paper fumat. Aqueixes retxetes mos descubren un mon nou de fets menudissims, el mon de sa producció de sa veu, mil clarícies que sensa tal màquina may poriem haver, i que mos serveixen admirablement per estudiar sa producció de ses paraules, es sons que componen ses paraules, i determinar ses seus circumstancies, diferencies i variedats d'una llengo comparada ab una altra llengo, d'un boldró de llengos ab un altre boldró. Aqueixes retxetes demunt es paper fumat mos donen un camp immens per córrer, per avansar p'es camí de sa ciencia; i sols Deu sap fins aont mos duran.

Si, el P. Rousselot ab aquesta maquineta i ab una partida d'altres més que n'ha inventades per estudiar sa veu i fixarla matemàticament demunt papers, ha uberts una partida de camins nous a sa ciencia des llenguatge, ha obrada una vertedera revolució dins aqueixa ciencia, espoltint una partida de teories, admeses per tot arreu. I es un sacerdot catòlic qu'ha prestat aquest gran servei a la Ciència, el P. Rousselot. Per això es seu nom es pronunciat ab entusiasme i veneració dins tot el mon científic. De tot lo mon sabi vé gent an aqueix Laboratori de Fonètica Experimental que'l P. Rousselot dirigeix i li ajuda fa deu anys s'altre professor bohem qu'hem anomenat, el Dr. Chlumsky. Aquí venen es sabis de tot lo mon que més se preocuten des grans problemes de sa ciencia des llenguatge; aquí venen per aprendre.

En Pere Barnils no hi falta may a fi de porer tornar a Catalunya ben informat, ben anotrat an aqueixa ciència per porer trabayar a l'uf ab el Dr. Grieria a l'*Obra del Diccionari* que fa tants d'anys vatx iniciar, i no he deixat may de trebayarhi.

El P. Rousselot i el Dr. Chlumsky han fetes devant mi unes quantes experiències demunt aquella maquineta *enregistradora* ab sa veu d'un professor de l'Universitat de Bonn, Mr. Lot, que fa vuit anys que prepara sa seu *doctoral* sobre's ritme des vers francès segons es sistema del P. Rousselot. I llavó han tenguda l'amabilitat de convidarme a que les deixás fer esperiències ab sa meua veu demunt aquella mateixa màquina. Ja hu crec qu'he dit que si! Han preparat ells es paper fumat; m'han provada una oliva de vidre que vengué bé an es meus erenells; n-hi ha haguda una que'm venia com l'anell al dit; la m'he enfonyada dins un erenell, sortint es canonet de goma cap an es tamborineu i barreta ab punta d'or. Me pos llavó s'embut-devant sa boca

ab sos altres canonets de goma que van an ets altres tamborineus i barretes ab punta d'or: m'han donat es sus, desparant ells es cilindre des paper fumat que volta vertiginosament, aviadissim, i jo he pronunciades aquies dues cansons:

*Vos teniu la vermayor
de la flor de la roella,
les colors de la poncella
i del lliri la blancor.*

*Cada pic que's sol sortia
i no us vaya, bona amor,
berenava de tristor
i de llàgrimes bevia.*

Llavó han llevat es paper des cilindre i aquell Dr. Chlumsky, mirant ab un vidre d'aument aquelles retxetes que ses puntes d'or han marcades demunt es paper fumat repetintli jo aqueixes dues cansons, ha afinades totes ses paraules d'elles dins aquelles retxetes, posant la lletra corresponent baix des trassats de ses puntes d'or. Ay idó? Jo som romàs ab sos cabeyos drets! S'altra cansó la desllatigarà! En Barnils un altre dia.—Llavó aqueixes papers fumats les passen per dins un vernís, i es fumat s'afica tan fort an es paper, que primer se fa bocins es paper que's fumat no s'en va.

Llest de dinar, ja li he copat cap a veure ses esglésies de St. Sulpici i de Saint Germain des Prés (St. Germà des Prats), que son de ses importants de Paris per diferents concepcions.

Primer he pegat a St. Sulpici. Me'n he duxta uua sorpresa grossa perque no esperava que fos uua església tan gran. Es de tres naus de cinc trasts, ab creuer sensa cúpula ab sos trasts i s'espai absidal an es cap de sa creu, i voltant aquest cap una nau absidal, que volta per derrera, com a Sta. Eularia de Ciutat. Dedins té 146 metres de llarg per 56 d'ample; de manera qu'es més gran que Nuestra Senyora, la Seu d'aquí, que, com diquerem, només en té 130 i 48. Es d'estil grec-romà, del sigele XVII i XVIII, magnifica, monumental, tant per de dins com per defora. Sa fatxada es superba: comensa per una gran escalaonada, aont s'alsua un pòrtic grandiós i demunt aqueix pòrtic, s'obri una galeria i gran balconada, i se'n puja a cada cornaló una torre quadrada per amunt per amunt, tornant redones a sa cucuya. Té cada una 73 metres d'altari, con qui no diu res.

An es caps des brassos des creuer també hi ha una fatxada de dos ordes de columnes, pilastres i capser, i es costats de ses naus, major, lateral i absidal, tot es acabat i solemne. Aquesta església fa reconciliar ab s'arquitectura grega-romana qualsevol que hi estiga prevengut, sempre que no tanqui ets uys a sa raó. No recordam haver vist una església grega-romana tan magnifica i avenguda de trassa. S'interior es suntuós; ses voltes de sa nau major, creuer i cap de sa creu son de pont de mitx punt ab llunet; ses de ses naus son ogivals de mitx punt sensa nirvis. E-hi ha finestrals de mitx punt ab vidres grisos a sa nau major, creuer i cap de sa creu, aont es centres de sa vidriera son pintats. Ses capelles tenen un finestral ab vidres grisos an es fondo i s'altar a un costat, ab ses parets pintades representant passatges de vides de Sants. L'altar major està an es primer trast des cap de sa creu, sensa retaule; derrera hi ha el chor. Dins

PUNTOS DE SUSCRIPCION

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca-l'amo Andreu Alcover, Plaça del Palau, 2.
A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alomar y Fontdevila Brossa.

via aquí, no n' queda res més qu'un tros des *Palau abacial*, fet an es sigle XVI. Dins ses *presons de s'Abadia* que hi havia aquí, es revolucionaris de l'any 1792, es pares de republicans d'ara, estalons insignes de sa... *Liberetat, igualtat i fraternitat*, tancaren una partida de bona gent perque no eren des seus, i hi mataren, com a bons inimicis de sa *presa de mort*, 318 persones. ¡Ah idò!

Ab això he trobat que ja'm bastava per avuy, i li he copat cap a s'hostal per no fer pus bellumes p'és carrer. Fins demà, si Deu hu vol.

Dia 23

Una explicació de Mr. Thomas a la Sorbona. Es Invalids. Tomba de Napoleón I. Sta. Clotilde. Plaza de la Concordia. Els jardins de les Tuilleries.

Avuy demati me som esquitxat a la Sorbona per saludar el Dr. Thomas, un dels catedràtics de filologia, conegut dans el mon científic p'ets seus estudis d'ortografia francesa i autor de tot un sistema de tal ortografia, modificant es que domina avuy, fet an el sigle XVII, i que ha motivades grans polémiques entre els escriptors francesos.

M'ha presentat a Mr. Thomas En Barnils, i m'ha rebut amabilissimament; hem conversat una estoneta, i llavò li he demanat per assistir a la classe qu'anava a fer de francés antic, m'hi ha fet entrar i m'ha presentat an' seus deixebles. Havia de deslligar i esmenussar un cant d'una epopeya de l'antic francés, del sigle XI, *Erec de Troyes*. Com jo no tenia tal llibre, un d'ets alumnes ha feta la finesa de deixarme es seu, i així he poguda seguir tota s'explicació. Aquell francés antic s'assembla més an es nostre català de Mallorca que an es francés d'ara. Se veu qu'En Thomas posseeix i domina sa cosa de fondo. He passat molt de gust de sentirlo. Acabada sa classe hem tornat conversar plegats, i li he promés que, en tornar explicar aquesta epopeya o poema, no hi faré falta.

S'es fet mitx-dia, i de d'allà a cercar sopes! Aqueys francesos, en acostar-se es mitx-dia, ja no estan a pler si no s'asseuen en taula; i si un e-hi va una m'ea tart, li douen capot, i només li deixen es roissos.

A 's cap vespere a les tres mos presentam a s'Institut Catòlic a sentir el P. Rousselot. E-hi torna comparèixer un esbart de gent arreplegadissa, i aquell sabi venerable mos fa veure sa necessitat de ses esperiences científiques en materia fonètica, en tot lo que's refereix a pronunciació i modulació. Fa una eixida an es camp des ritme des vers frances, posant sa qüestió de si existeix tal ritme i en que consisteix. Demana de parer a alguns des deixebles, i li responden un metge d'aquí, molt docte, pero ben auxit de paraules, i llavò aquell professor de l'Universitat de Bonn, que he dit qu'ha fets tants de estudis sobre això des ritme des vers frances: surt a sa pizarra i posa una partida d'exemples ab sos seus càlculs matemàtics, fins qu'acaba s'hora, i s'acaba sa classe. Es ben desxondit aqueix deixeble del P. Rousselot.

Eren les cinc, i li he estret cap an es *Invalids*, prop de sa torre Eiffel. Abans som entrat a l'església de Sant Francesc Xavier, gloria altissima de Espanya i de la Companyia de Jesús. Aquí, a l'Universitat estudiava i ja hi era doctor aquell gran homo com St. Ignaci l'agapí, i el s'arribá a fer seu. Aquesta església es comensada l'any 1861 i acabada l'any 1875, de gust modern, gran, espayosa, riolera, sensa noses entorn seu, a 's mitx d'una gran plassa.

No gayre lluny d'aquí hi ha es *Ministeri de les Colonies*. Bo es que a França hi haja tal Ministeri si l'han mester; lo que no es tan bo, que, en lloc de ferse l'Estat un edifici per tal

mester, se'n anàs a prendre s'*Institut des Germans de ses Escoles Cristianes*, sense dirlos ni gracies. ¿Que li diu sa Lley de Deu i sa raó natural an això de prendre lo que no es seu? Un nom ben lletx, que no escau a cap persona decent.

Me trobava ja devant es grandios edifici d'ets *Invalids*, fundació del rey En Lluís XIV p'els soldats afiliats ab accions de guerra. Es un edifici inmens. Basta dir que'l feren per cabrehi 5000 homos, i més tard l'auxiliaren per 2000 més, i llavò Napoleon encara l'engrandí més. Avuy está suprimida tal fundació, i hi ha es Govern Militar de París. Fa un euadrat de edificis ab un pati grandios, i sa fatxada té 210 metres de llare. An es fondo d'aqueix quadrat e-hi ha l'església de St. Lluís, i derrera l'església sa famosa cúpula baix de la qual e-hi ha es sepulcre de Napoleon I. A ses ales d'aquell quadrat e-hi ha un museu d'armes antigues i modernes, riquíssim, i un museu d'Historia francesa, també d'una gran importància. L'església es de gust modern de tres naus, sense cúpula, un poc freda i rònega, ab una taringa a cada banda de banderes, preses an es contraris a ses guerres de Crimea, Italia, Xina i Mèxic. L'any 1814 quant entraren ets aliats a París, ets *Invalids*, de rabia, en cremaren mil cinc centes de ses campanyes de Lluís XIV i Napoleon I.

Lo qu'es ben de veure es sa tomba d'aquest gran capitá. De gust grec-romà, forma una creu grega ab unes capelles redones a cada cornaló, formant així un quadrat. Demunt es quatre pilars centrals s'alsen es quatre arcs, i demunt aqueys sa grandiosa i superba cúpula ab tambor i llenyerna, a 97 metres d'alt, ab una piràmide part demunt que arriba a 107 metres. Tot s'edifici respira grandesa i magnificència.—An es brassos de sa creu e-hi ha ses tombes des mariscals de Lluís XIV, Vauban i Turenne: a ses capelles des cornalons ses de diferents membres de sa família Napoleon. An es centre de s'edifici fa un gran clot redò, d'onze metres de diàmetre i 6 metres de fondària: allà dins s'alsà es sarcofàg o tomba d'aquell gran Emperador nat a Ajaccio (Còrcega) l'any 1769 i mort a Sta. Elena dia 5 de maig de 1821, i duyt a París l'any 1840. Es sarcofàg es de 4 metres de llare, dos d'ample i quatre i mitx d'alt, de 5 pesses de pòrfit (una pedra viva vermeyena) de Finlandia. Està aquest sarcofàg demunt un trispol de mosaic ab una glòria, rams de llorer i es noms de grans batalles de Napoleon; Rivoli, Pyramides, Marengo, Austerlitz, Iena, Friedland, Wagram, Moscova. Atracades a sa paret cilíndrica des clot o cripta, e-hi ha dotze estatues colossals, que representen ses dotze primeres victòries de Napoleon. Llavò hi ha deu baixos relleus de mabre i sis trofeus composts ab xixanta banderes preses an es contraris. Tot això forma un conjunt imponent, i un se sent aclotellat i ajupit baix de sa grandesa incomparable d'aquell geni de la guerra, d'aquell capdill que en plena èdat moderna i constituitdes definitivament totes ses grans nacions europees, les va sobre vèncer totes i dominar una partida d'anys, fora Inglaterra, que se'n salvà per la mar. Si En Napoleon té sort de porerhi anar per terra, no se'n escapaven ets inglesos de ses seues armes. Sols la mar i sa neu de Russia el pogueren capturar; ets homos no. Sols trobà un poble que li plantàs cara, es poble espanyol. Pero sa nostra sort va esser que Inglaterra mos ajudà i totes ses nacions europees contra aquell llamp de la guerra, i a la fi el reteren. Si no fos estat per això ipobre d'Espanya! Se varen haver d'aplegar totes ses nacions d'Europa i

ferho de tot per poderlo vèncer. ¡Vaja quin homo, Deu meu!

Sart d'ets *Invalids*, i cap a Santa Clotilde falta gent! Es una església ogival, feta entre l'any 1846 i 1856, segons es gust des sigle XIV, de tres naus de sis trasts sensa capelles, creuer sensa cúpula i nau absidal ab capelles voltant per darrera es cap de sa creu, de dos trasts i s'absida. A s'absida s'alsà l'altar major sensa retaule, i just devant el chor. Ses vidrieres des finestrals de sa nau major i des cap de sa creu son grises, ses altres pintades; es caps des creuer presenten una claraboya de tota s'amplada des creuer i tres grans finestrals més avall. Ses capelles absidals son policromades. A ses naus laterals, baix des finestrals, e-hi ha es estacions del *Via-Crucis* ab grans baixos relleus. Es una església que reculleix l'esperit, i es defores son sever, sense que hi falt ni un pilar, pinacle, arcatura, rafa, arbotant, fronda ni cap altre detall; sa fatxada fa un pòrtic grandios ab tres portaldes i dos campanars que se'n pugen fins a 69 metres.

Surt d'aquesta església, i pas per devant sa «Cambre des Diputats», edifici grandios, grec-romà, que té sa fatxada principal demunt el Sena; pas es «pont de la Concordia», aont cont 218 passes, i me trop dins sa famosa «plassa de la Concordia», una de ses més graus de tot lo mon, que té a llevant es grandiosos jardins de les «Tuilleries» i a ponent ets altres magnífics i estensos jardins des «Camps Eliseus» ab al «Palau Reyal» i «Gran Palau» de «Belles Arts». Es es punt més cèntric, es cor de París. Lo que es ben mala de travessar pe' s'esbarri horrorós d'automòbils, travies i cotxos que travessen sempre per tots vents; i un s'hi ha de mirar ferm, per no deixarhi es pellet. A's mitx d'aqueixa plassa s'«obelisc» de Lugsor (Tebes-Egipte), del palau de Ramsés II (catorze sigles abans de Jesucrist); es una pedra ab forma de jàssera, més prima de daft que de baix, de 110 paums d'alt, i vuyt o nou de taula, plenes ses quatre cares de geroglífics; pesa uns 5000 quintars. Està demunt un peu tot d'una pessa, un bloc de 4 metres, de granit. Es posaren l'any 1836. Acompanyen s'«obelisc» dues grandioses fonts, plenes de figures de sirenes que son altres tants de brolladors.

Aqueixa plassa a mitjà sigle XVIII era fora vila. El rey En Lluís XV s'hi deixa erigir una estatua, que llevaren l'any 1792 es revolucionaris, i hi feren sa «plassa de la Revolució», i aquí se posaren aquells grans criminals a «guillotinar» gent. Ja's sap que «guillotinar» vol dir tayar es cap i es coll ab una màquina feta a posta per matar gent. Es una de tantes de tantes de glories de sa Revolució francesa, que venia, deyen es seus apòstols males-animes, a restablir es reynat de sa «llibertat», «igualtat», i «germandat»: es una glòria d'aqueixa Revolució haver introduïda una màquina per fer més via an es matar sa gent, màquina que va prendre's nom des seu inventor, el senyor «Guillotin». Aquí aquells grans apòstols de sa «llibertat» i de sa «germandat guillotinaren», tayaren es cap i es coll an el rey, Lluís XVI dia 21 de janer de 1793, a Na Carlota Corday, a la reyna Maria Antonieta, an es diputats «Girondins» (es primers revolucionaris, que no volien «dur ses coses a s'estrem»), es Duc d'Orleans Lluís Felip, cosí del Rey, que votà que'l matassen, i després es caporals revolucionaris, Danton i Robespierre, i una multitut més de personnes de tot pelatge, sabis de tanta talla com Lavoisier i poetes tan inimitables com N'Andreu Chénier. Basta dir que l'any 1793 fins a tres de maig de 1795 taya es cap i es coll ab

sa guillotina aqueell govern republicà a més de 2800 personnes. ¡Això son es pares i es padrins des nostros republicans! ¡I tenen cara de parlar de ses víctimes que feya l'Inquisició! ¡Quins apòstols de sa «llibertat» i de sa «germandat»! ¿no es ver?

I ¿per que tayaren tants de caps i colls? ¿per que guillotinaren tanta de gent? Senzillament perque no eren republicans es guillotinats o perque no hu eren així com volien que fossen aquells governants republicans.

De sa «plassa de la Concordia» me'n entr an es jardins de les «Tuilleries», que també tenen uns recorts «republicans» i «socialistes» que fumen ab pipa! Aquests jardins son molt grans, plens de fileres d'abres, estanys, terrasses, caminals, bancs per seure i gran nombre d'estatues. Part d'aqueys jardins, fa sigles qu'existen; s'altra part l'ocupava es magnífic palau anomenat les «Tuilleries», «Tuilleries» en francès, que vol dir «teulera», perque el comensà la famosa reyna Catalina de Médicis l'any 1564 an es solar d'una «teulera» que llavò era fora de ses murades de París. Abans de la «Revolució» es reys de França habitaven poc tal palau; pero Napoleon I, Lluís XVIII, Carles X, Lluís Felip i Napoleon III e-hi estaven casi sempre. En no esser l'«Hôtel de ville» (Casa consistorial), no hi havia a París cap casal més ric de recordans històrics des sigle XVIII ensa. Die 5 d'octubre de 1789 es revolucionaris e-hi menaren de Versalles En Lluís XVI; quant aquest en fogi dins es juny de 1791 i l'agafaren a Varennes, le hi tornaren menar, i ja hi estava com a pres; dia 20 de juny de 1792 invadiren aquest palau 30.000 revolucionaris armats, botxinets i indignament el Rey i la Reyna; i dia 10 d'agost repetiren s'invasió i mataren de 700 a 800 guardies suïssos, sa Guardia Reyal. Es revolucionaris de l'any 1830 s'apoderaren d'aquest palau i el rey Carles X hagué de deixar sa corona, que's seu parent Lluís Felip li sapà, pero que la va haver de renunciar també dins aqueix meteix palau l'any 1848, proclamantshi sa segona República, qu'acabà fentse En Napoleón III amo de ses mèlles i coronantse Emperador, fins que l'any 1870 deixà d'esserho ab sa guerra que va moure a Prússia, empès per tot França, que cridava; ¡«Cap a Berlin!» Per fi de festa, es «Comuners» de 1891, com se veren perduts de tot, sitiats pe's tropes des Govern de Versailles, dia 22 i 23, calaren foc an aquell grandios palau; i, com entraren aquelles tropes a París, ja no més en quedava un munt horribil de caliuera i cendra d'aquelles marevolloses «Tuilleries». ¡Quina «glòria» p'és socialistes sa cremadissa de tal monument! Es nostros socialistes la celebren cada any dia 18 de març, commemorant ab una velada de ses seues sa proclamació de la «Comuna» de París. Estan ben en eàracter. Es una glòria ben seva, que cap persona decent els disputarà.

Ple d'aqueys recorts he passat de bell nou es riu Sena, i he tocat el corn cap a s'hostal perque ja era hora baixando, i jo ne valec un dinar de mac per tresear carrers de nit per dins una ciutat com París de tres milions d'habitants. De dia ab so Bädeker ab sa mà i mirant es ròtuls des carrers, som tot un homo per anar a-ontseuya; en venir sa fosa, pert sa tramuntana, i me perdria a cada passa.

Basta idò per avuy, i fins demà, si Deu ho vol i Maria! Amen!

ANTONI M.ª ALCOVER, pre.

J'ara escoltau EN VERA-VEU

I Sa causa de sa decadencia d'Espanya.

Que no hu sabeu qui es? Es es confessionari segons s'«Obrero Balear»; es confessionari, «aon sa dona troba es principis de moralitat i de religió» — com diu molt be es meteix paperot socialista—es sa principal i unica causa de s'atrás de tan hermosa terra.

Què ha d'esser sa dona sa causa de sa decadencia nostra! ¡Mentiu, Sr. Carrasco! Sa dona espanyola que va a missa, que combrega, que ama i serveix Deu en aquesta vida present, sa dona catòlica, aquesta may es, ni es estada, ni serà causa de decadencia de sa nació; aon-se-vuya ella donarà i dona exemple de moralitat, de bones costums, es sa que salva sa família, es sa que l'aguanta, sobre tot si s'homo es republicà o socialista; que casos se donen arreu arreu, de dones molt bones i virtuoses qui tenen es seus homos perduts derrera sa quimera de sa República o derrera s'utopia del Socialisme; i elles son sa providencia salvadora de «aquest petit mon» que li dinen familia; elles son l'angel tutelar del seu homo incrèdul i pervertit.

Ses dones qui van a missa i se confessen son ses qui serven es llum dret dins Espanya; elles son ses més instruides, ses que ocupen càrrecs dins es Magisteri, ses que tenen més educació moral i més gran cultura dins qualsevol ram de sa ciència humana, que no la tenen ses dones pervertides, ses descregudes, ses embrutides, des vostre camp.

Ses dones pervertides i embrutides son ses que no s'hi acosten may an es confessionari; son ses qui van a llooure, ses que capleven per conte propi, ses que no tenen qui les dirigesca en no esser altres meretrius, altres personnes desvergonyides i desnaturalisades; aquelles qui no obeeixen a cap lley de moralitat i de religió son ses perdues. Aquestes, i no altres, son sa causa de sa nostra decadencia; son una taca terrible per s'honoradesa i moralitat del poble espanyol; son sa plaga més terrible de ses nostres ciutats.

«O es que s'«Obrero» té per dones models i «europees» ses desvergonyides «damas rojas» de Barcelona i Saragossa i i ses 42.000 meretrius que empesten Madrid? Si es així, no te mal gust per volerse anomenar defensor de sahonrada classe obrera.

Persona qui passa una volta a l'anys confessionari i rebé es Sagrament de sa Penitencia, aquesta pot esser bona i ordinariament hu es; i persona qui se confessa am més freqüència, més bona i més condreta es; per tant es manco causa de decadencia; i com més vegades se purifica sa conciència am bona i santa confessió, encara es millor i dona, per aquí on passa, bon exemple, i procura no caure en ses brutors que diu s'«Obrero Balear».

Lo qu'es que com s'«Obrero Balear» diu moralitat i bones costums i vida exemplar a ses canallades i an els actes vergonyosos d'esclavitut i ses bruticies que fan s'homo semblant an es cavall i es mul, qui no tenen coneixement; no es estrany qu'anomeni «contagi i peste moral» tot lo contrari d'això, totes ses virtuts que s'oposen a ses bruticies, an els actes vergonyosos d'esclavitut i ses canallades.

II

Quines son aquestes nacions?

Si, quines son? ¡De manera qu'es m'arrelós considerar sa via am que pujen

i s'engrandieixen ses nacions que destruiran «aquel foc de corrupció i d'enviliment», això es, es confessionaris. ¡Mentides! Solemnes menes son aquestes! Precisament son ses nacions protestants ses que vos donen es gran brou. ¡O no sabeu que molts de protestants de sa protestant Inglaterra se converteixen cada dia a sa vertadera Relligió qu'es sa Catòlica, Apostólica, Romana? O no hu sabeu que alemanys a dotzenes i a mils, cada any, abandonen sa seu religió feta per ma d'homos i d'armes? Hala, veys-ne aquí un parey de números eloquents.—A Inglaterra (Irlanda exclusive), as cap d'un single, desde l'any 1800 a l'any 1907, se son convertits an es Catolicisme 2 millions 160 mil protestants o increduls; e-hi ha hagut un augment de 3944 sacerdots, 15 Bisbes i 2071 esglésies. Es d'advertir qu'aquestes conversions ordinariament son causades per s'estudi i convicçions individuals qu'adquireixen mentres cerquen i examinen ses proves de sa veritat de sa nostra Santa Fe. Desde cap d'any de 1899 fins ara se son convertits 446 ministres, 417 diputats, 205 oficials de marina, 162 literats, 129 milers, 60 doctors en medicina i 66 membres de l'alta aristocracia. I també es bo sobre qu'aquestes conversions soLEN dur per conseqüència sa perduda d'empleos i càrrecs honorífics i revessos de fortuna. Segons s'Estadística feta p'En Sidney Smith, durant es 60 anys derrers e-hi ha hagut un promedi de 10.000 conversions per any. Ara an es Parlament hi tenim 82 diputats catòlics, 41 a sa Cambra des Lords; i des conseyers de sa Corona, n'hi ha 20.—A Alemania, es 6 millions de catòlics que hi havia l'any 1800 arribaren l'any 1904 a esser més de 20 millions 391.441. A Berlin, sa capital, l'any 1871 només e-hi havia 4 parroquies; idò ara n'hi ha 21; son 29 ses esglésies públiques i es catòlics més de 160 mil.—A Holanda, l'any 1800 e-hi havia 900.000 catòlics, am no gaire sacerdots i un sol Bisbe. Ido, segons es Cens de 1907 ara e-hi ha més de 1.822.000 catòlics am 3.758 sacerdots, 1 Arquebisbe, 4 Bisbes, 416 esglésies noves, i 136 de renovades. L'any 1904 tenen 3 ministres catòlics an es Ministeri, des 8 qu'eren es qui formaven Govern; més 25 diputats i 18 senadors.—A Russia, segons estadística oficial, de 1905 a 1909 se son convertits 230.000 personnes an es Catolicisme (168.000 de Polònia i 62.000 d'altres regions de Russia).—I an els Estats Units, es catòlics que l'any 1808 eren 40.000 am 50 sacerdots i un Bisbe, ara, as cap de cent anys, son 22 millions 587.079 am 16.550 sacerdots, 88 Bisbes, 13 Arquebisbes, tres Cardenals i 13.204 esglésies, de les quals entany se'n construiren 366. Es Seminari son 83, am 6.192 alumnes; ses escoles de nins son 217 i ses de nines 709 amb un total de 1.450. 449 alumnes; 289 Cases aont recueixen infants que no tenen pare ni mare, i n'hi ha 51.541; 1.125 Instituts de caritat i 322 periodics catòlics escrits en dotze lenguas distintes. Segons una estadística oficial, sa Relligió catòlica es sa que conta un número més crescut de fecls que ses altres religions; i es promoció de conversions cada any es de 30 a 50 mil.

Ah, idò! es paperot socialista se pensa que es an aquestes nacions europees que se fuig de l'Esglesia i des confessionari. No, fixet; després d'un parey de sigles d'estarne allunyats d'Ella, ara hi tornen aquestes civilisacions europees a posarse baix de s'ombra de la Santa Mare Esglesia. Am lentitud i paciència, amb una forsa tranquila, l'Esglesia torna conquistar ara es camp perdut. Es una victoria aquesta sa més palpable i consolidadora, de la qual sien donades a Deu gracies.

Si a voltros vos pica, socialistes, gra-tauhi.

III

Si, quines son aquestes nacions que se'n pugen a ses més altes regions des progrés i de sa llibertat?

Prenguem ara s'argument per un altre costat. Hem vist que ses nacions

que un dia se separaren de l'Esglesia tornen avuy a ella: se converteixen. Idò ara vejem quina casta de progrés e-hi ha an aquestes nacions civiliades; que tant entusiasmen s'«Obrero Balear».

Un professor de teologia anglicana de Cambridge (Inglaterra) deya l'any 1895: «me sembla que ses nacions protestants mereixen reprovació més que no se pensen; perque «totes ses publicacions impies i sa major part de ses publicacions inmorals» que tan poderosament han servit per produir sa apostasia, sa incredulitat des temps actuals, «son estades compostes i impreses a paisoss protestants» («Quinzaine», juliol 1869).

Mr. Léo Faucher, estudiant sa població de Londres, ha dit d'ella: «que de cada dia se fa més depravada que Paris. S'homicidi, s'assassinat, sa violació, sa sodomia, sa violència contra sa forsa pública, ses bregues fortes, amb una paraula ets excessos que suposen ses passions desenfrenades, allà hi tenen esa a voler.»—Dins White-Chapel Londres, e-hi ha verdaderes escoles de robo i d'assalt, amparades sempre de sa tan alabada llibertat individual: an aquestes escoles e-hi arriben ses notices de robo de tot el mon, i es mestres son, o be encubridors de crims qui saben trobar parades qui los confien ets infants tota sa setmana per viciarlos o be dones veyses qui deixen dobbés a esperar per llavò obligar a anar robar an es pobres endeutats perque tornin lo que deuen.

A Londres, i porem dir també a ses grans ciutats ingleses, se fan cada any per terme mitx 70.000 detencions, de les quals 50.000 tenen per causa crims, robos i delictes qu'es còdie espanyol condamna. Suposa això qu'entren en preso devés es 38 per cent d'ets habitants. D'aquesta cifra, es 29 per cent son dones, quant a Paris sa proporció es de devés es 16 per cent. De 200.009 causes que se venen an es tribunals inglesos cada any, devés 30.000 son delictes cometuts per infants. —Sa depravació des jovent, diu Mr. Kervignan, ha arribat qu'es intolerable. Milenars d'infants son ensenyats an es crim i serveixen d'aussiliars an es lladres d'ofici». («Inglatera així com es», t. II, pl. 79).—I d'ets Estats Units que'n direm? Un diari d'aquesta nació que adora es «deu dollar», deyal l'any 1874: «es un fet clarissim quede deu incendis, nou son causats p'els meteixos propietaris, qui abans se cuiden d'assegurar-se com millor sabien, i s'altre un es causat per gent estraanya amb esperit de venjansa». —Sa educació de sa juventut dins ses escoles americanes se tradueix tot d'una amb una precocitat funestíssima per s'intelligència com per sa moralitat. No falta a Espanya qui estiga per «ses escoles mixtes»: idò aquestes, allà, produueixen una desmoralització, una frescura des parlar, una rivalisació de sexes, que un diari tan poc escrupulós com «New-York Herald» se'n riu de sa tan alabada civilisació tan alabada dus single XIX.—Un mestre d'escola ha esperimentat que sa majoria des joves pervertits ha rebuda s'influència dins ses escoles públiques, aon es llibres i ses pintures, plens d'obscenitats, circulen entre es nins i ses nines. —Per altra banda, un diari com «Atlantic Monthly» ia justicia a l'Esglesia catòlica, que «en sos seus convents i col·legis eviten ets inconvenients de que s'ha d'acusar a ses academies de s'Estat... L'Esglesia sostén molt be que an els infants los han de tractar i educar com-e menors incapassos de dirigir-se a ells meteixos, i que los han de reprimir es vícies; sino, se deixa creixer un mal que llavò es irreparable.»—I per altre vent, allà «no se respecta es matrimoni ni sa fidelitat conjugal casi gens entre es no-catòlics; perque practiquen es divorci per pa i per sal. A molts de punts de Nort-Amèrica no es gens raro veure homos casar-se am quatre i cinc dones.»

Ah, idò! Això es sa civilisació que tant li agrada a s'«Obrero Balear». ¿No es ver que s'agrada de coses bones? Sobre tot! articles tan infames com s'article que posam en solfa, se'n corren ben poes.

IV

S'igualdat del Sr. Mari

El Sr. Mari, un des socialistes més rabisos, escriu dalt s'«Obrero Balear» sobre «es desitjat régim de s'igualdat social» i diu am frase profunda, que es socialistes segurament no entengueren, que «les desigualtats socials estableixen entre ses classes en que se divideix» (clases que se divideix) es régim actual constitueix s'í i ri de sa civilisació».

De manera qu'el Sr. Mari està contra ses distinques classes de s'actual societat. De manera que s'haverhi personnes qui comanden i personnes qui obeeixen, patrons i obrers, rics i pobres es un obstacle, una nosa per s'igualdat de tots ets homos. De manera que no hi ha d'haver autoritat ni gerarquia dins s'humanitat. De manera que son censurables i execrables ses distincions qu'estableixen entre ets homos es neixement, sa forsa, es dobbés: es mérit personal? Veyam, Sr. Mari: sou capás de negar vos que sia precis en tota societat que hi haja primers i segons, superiors i inferiors? O no sabeu que sa mateixa Declaració des drets de s'homo, proclamada pes revolucionaris francesos de l'any 1791, regoneix clarament aquesta necessitat de classes?

¡Qu'han de constituir ses desigualtats socials s'í i ri de sa civilisació! Vos ho creys vos, i anau tort. Lo que constitueixen s'í i ri de sa civilisació son ses injusticies socials i es desorde, es desequilibri en que se troben aquestes diferents classes per mor d'una partida de causes que vos ni jo ni negú les llevarà, perque han vengudes necessariament i sa meteixa vida i avansament de s'humanitat les ha duytas. Lo qu'es que es socialistes vos irritau contra això i atribuïu sa culpa a una cosa que no la té i senyalau un remey desproporcionat, anarquista i massa radical. Es catòlics socials, no seguim es vostre camí fals, falsíssim; mos irritam, no contra sa desigualtat, sino contra ses injusticies, contra s'incumpliment de certs devers i atribuïm sa culpa des malestar general no a ses desigualtats socials, que son necessaries perque les posa sa meteixa naturalesa, sino a una partida de causes que les mos esplica s'història de s'humanitat; i senyalam un remey am proporcionat an es mal.

Es socialistes voleu revolució, anarquia, caos; noltros no volem tant i pretenim sobre arreglar la cosa millor que voltros.

V

¡Oh quins innocents!

¡Qué hu son d'innocents, per no dir una altra cosa que més los escauria, aqueys socialistes nostros! A s'«Obrero Balear» des primer de matx mos surt un tal Perelló diguent que «quant s'unió d'ets obrers sia total, llevó s'enderrocàr el régim de prostitució, des robo i de sa injusticia, i se implantarà un altre régim aon sa viurà de s'honoradés, no hi haurà sa causa des llatrocinii, i serà una societat governada am lleys naturals, promulgada i sancionada pes Poble».

¡Quina beneytura! quina mentida! Es régim socialista serà tan bo, deys? Si mos pensássem que no anau de bromes, Sr. Perelló, desseguida mos allistarem an es Partit Socialista. Pero... sospitam, creym, sabem cert i segur que es régim que voltros somiuà serà ben a l'enrevés; i tant! Ell fins aquí ses proves de govern qu'es vostros cap-pares han fetes demostren lo contrari; tot es vostro programa es inmoral, anti, natural, això es, contrari de sa moralitat i d'aquestes lleys naturals que ara mos anomenau; es vostro

Partit no s'alimenta més que de gent que no vol cumplir ni subjectar-se a les normes de la llei natural, escrita dins es cor de tots els homes. No; lo que voleu es no tenir llei que vos subjecti, ni régim que vos corregiesca, ni principi de justicia que vos aturi de cometre iniquitats, injustícies. Tota llibertat per vostros per fer qualsevol cosa que vos passi per cap; gens de llibertat per qualsevol des nostros que vos fassa nosa. De ninguns!

VI

Un Bal-le contra s'acció catòlica

A Frómista, un poble de Palencia, es bal-le va suspendre només perquè si, un mitin que se preparava en favor de sa qüestió agrària. Naturalment, es qui l'organisaven, i es qui hi vien de predicar eren catòlics; que socialistes, no'n veureu lluir cap mai que trebay i fassa un discurs enaltint, defensant i demanant protecció pes conradors, p'ets obrers des camp.

Idó, perquè s'acte el preparaven es catòlics, aqueix bo de bal-le el va suspender, per imposició del cacic. Després que'l va haver suspès, se'n anà a parlarne am so Governador i llevó posá unes condicions per fer es mitin, tals que feyen impossible sa seu realització: fins i tot digué que llevassen lo de catòlic i no-més el titulassen agrari; i ademés, per espliar de qualche manera es seu procediment, alegà qu'es catòlics feyen un acte polític.

Vaja unes llibertats que se prenen certes autoritats, mentres fermem de mans i peus es pacífics ciutadans catòlics d'Espanya qui trebayan pes be des poble! ¿Poreu explicar, quant i més justificar, vostros, es perquè se prenen aquestes mides tan anticonstitucionals? Procediments d'aqueys que no obeeixen a cap raó, aquells abusos irriten, no son per sufrir. Gracies qu'aquest acte, a Frómista, ha tengut sa bona sort de convencer a molts que no s'haurien convenuts am deu discursos, perquè han comprés que, quant no los permeten fer lo que volen, quant los prohibeixen un acte qu'es per be de s'agricultura castellana, senyal que es mitin es cosa bona i profitosa, senyal qu'es catòlics son es qui volen be an es conrador.

La desgracia es que no passa a Frómista solament aquesta privació de llibertat. Ciutat e-hi ha haguda a Mallorca en que es bal-le, creym que sensa raó de cap casta, no-més en virtut «de atribucions que li competeixen», va prohibir que se fés es diumenge de l'Angel sa festa tradicional del Pan-Caritat. Cabalment era una festa qu'entany va esser es darrer any que la feren i que s'Ajuntament la presidi.

Troba que son coses de prohibir que sa banda de música volti uns quants carrossers, i que se fassa sa mica de festa cívica devora sa festa religiosa?

Això son imposicions massa estranyes! Lo que se concedeix tots es dies per una festa de carrer, per una correguda de tors, no se permet per una festa tan antiga i tan pacifica i tan religiosa com es pan-caritat! Escús dirvos quina va esser sa xerradissa contra tal prohibició comunicada a ies nou i mitja de sa nit des dissipat meteix de sa festa.

Ne protestam contra sa prohibició de moviments tan inofensius com es que es catòlics organisen sempre!

VII

;E-hu es atrevit don Pau!

Don Melquiades Alvarez, el reformista, i el senyor don Pau Iglesias, es caporal de sa minoria socialista an es Congrés, anaren, demà farà dues setmanes, a Bilbao per ferhi propaganda.

Justament no hi pogueren predicar aquell dia: es temps e-hu impedi. Llàstima que s'adveniment de sa República s'haja hagut de retrassar. Llàstima que no's pogués fer es mitin. Ni En Melquiades ni N'Iglesias varen poder dir qu'es necessari fer sa revolució; es dir, qu'es necessari que la fassen els obrers, ells tot-sols (lo que diuen sempre en tals actes, però no tan clar.)

Perque a Bilbao, a Baracaldo precisa-

ment, se son vists caure en terra atravesats per la bal-la pobres obrers que posaven en pràctica lo qu'ets esplotadors, es vius de sa política los havien ensenyat, mentres En Pauet Iglesias s'era fet enfra d'es perill i havia abandonat aquells a qui havia ensenyat abans sa manera de rebel·lar-se. Perque precisament aquells dies de vaga, an-e que mos referim, s'hi trobava el senyor don Pau a Baracaldo. De manera que, mentres ets obrers derramen se sang per sa causa que los 'viens dit qu'era justa, es caporal de sa minoria socialista an es Congrés, estava ben amagat dins sa taverna d'En Pérezaguia, i el furios senyor Soriano se tancava, amb una actitud brava, dins es Club de Regates i a lo més sortia an es balcó per lluir ses sabates de xarol, ses que durà quant entri sa República, si no s'estorba.

Se'n necessita de frescura per tornar an es meteixos obrers qu'un dia aqueys polítics tan vius llenaren a sa lluya, deixant que los correugués sa sang per Baracaldo!

VIII

Vaja una fuya! i vaja una pellissa p'En Pau Iglesias.

Com deym, es darrer diumenge d'abril havien de predicar a Baracaldo (Bilbao) el Sr. Melquiades i el Sr. Iglesias, Tot es poble los anà a rebre a s'estació: figuraus que, contant ets obrers de servei d'es tren i es curiosos, no arribaven a tres dotzenes ses personnes qu'esperaven an aqueys, senyors qu'aon-se-vuya vajen diuen que duen sa felicitat des poble dins sa butxaca i may la mostren.

Pero això no es res. Lo millor, lo interessant va esser una fuya que es dia abans se repartí arreu arreu per Baracaldo. Llevat de certes coses, porem dir be qu'aquesta fuya es lo més acertat que s'ha escrit sobre s'assumpto, es sa fuya que s'haja escrita am més sentit comú fins aquí. I no son ets obrers catòlics, ni ets indiferents qui l'han escrita: son ets obrers d'idees més avansades de Baracaldo es qui escriuen, es qui se donen conte de sa farsa socialista, es qui veuen que los enganen i esploten, es qui han comprés qu'aqueys canaris des Congrés —si es que a Don Pau li puguen dir canari—no son ni rovolucionaris, ni republicans, ni socialistes, ni res.

I sino, escoltau i oireu:

«Companys:

D'ensà que an aquesta desgraciada Espanya... s'ha comensada am valor i entusiasme sa propaganda des *vertader socialisme revolucionari*, venim observant, i voltros hu deveu observar també, que tots es caporals, grossos i petits, fan tot quant poren per enganxar ets obrers de cap a sa política: això, certament, mos té gayre preocupats i ha de preocupar-nos a tots els obrers que, per dolorosa experiència, adquirida am sa derr-rota de ses nostres lluytes, perdudes perquè s'ha mesclat am noltros s'element politic, i coneixem ja es fins maquiavèlics i ses grans perfidies a que obeeixen ses afalagadures ridicules am que pretenen enganar es proletariat es més vius de sa política.

Aquestes repetides invitacions de veyà ridícula am qu'es polítics cercan engatusar es trebavadors per fermarlos am ses xerrades des diferents partits, s'assemblen molt a ses *ploraynes famoses des cocorrit*, fingir mansuetut per llavè devorar, ferse amics de s'obrir esplotat per després ferse senyors seus.

Tals son ses aspiracions de tots es polítics d'ofici; d'aquesta corda son caps ses senyories Melquiades Alvarez, Pau Iglesias... i tots es de sa Conjunció republicana-socialista.

Per això venen aqueys: per repetirmos ses promeses que varen fer altres vegades i deixaren incumplides i per repetirne d'altres que may les cumpliran. Sa política es s'art d'engañar es pobles, i es republicans de sa Conjunció qui s'anomenen socialistes, i es socialistes de sa Conjunció qui s'anomenen republicans, son fets apostol per aquest art.

Hàbils per esplotar sa senzilles de sa

classe proletaria, se creuen qu'es treballadors som tan beneys que no mos ficsam més qu'en lo que mos diuen de moment; que no tenim memoria, i per lo tant, que no mos porem recordar de totes ses seues accions i moviments; per això han estat i segueixen essent negatius, contraproductives an ets interessos generals de sa nostra sufrida classe; per això se mouen i fan cames en benefici exclusiu d'una nova classe plutoocràtica, ambiciosa de domini, que vol igualarse a s'aristocracia i a sa burguesia, i aixecar-se demunt ses nostres espates per comandarmos i governarmos caprichosament.

Sa quixotesca Conjunció republicana-socialista, creada per fer sa revolució... assegurá an es trabavadors que ses derrières eleccions de sa monarquia serien ses primeres que se farien per esmorzar i donar forma a sa momia conjuncionista.

Mentre això prometien, vengué sa Setmana tràgica de 1909, i es revolucionaris de sa Conjunció, aqueys homos d'idees radicals que mos han de dur sa República «demà mateix», deixaren enbanda ses masses populars, se divertiren discutint sobre ets seus dogmes, se tancaren a ca-seua i fins i tot passaren la frontera; així evitaren es perills que poaria durlos sa revolució qu'ells havien predicada abans, pero que no la volien per elis.

Passada sa tempestat agressiva... es revolucionaris sortiren an es carrer per cometre nous delictes d'enganyar; i propagaren, no sa revolució, emperò si ses eleccions, diguent qu'eren ses derrières de sa monarquia i consiguiren s'acta de diputat, qu'es a lo qu'esperin tots es polítics, i se'n anaren an es Congrés, no per resoldre es problemes socials que prometeren, sino per adquirir es dret d'escriure cartes gratis, de viatjar en ferrocarril amb iguals condicions, perque los vessen correr l'Espanya am to de guerra, tocant sa ximbomba revolucionaria, assistint a un dinar aqui, organisant una vaga allà, fent manifestacions inflades, escrivint articles espantables, aon mos prometen sempre sa revolució a *plas fixo*.

Companys, aquesta es sa seu obra, s'obra d'En Melquiades Alvarez, D'En Pau Iglesias... qui venen a predicarnos i repetirmos i oferirmos, amb sa seu estúpida politica, ses promeses enganadores de sempre i de sempre.

Ah, idó? ¿No es ver qu'aqueys feren an es viu? Ell Son unes veritats com a punys. Son contraris nostros es qui parlen; de manera que tenen doble valor aquestes declaracions.

IX

Ja está fet Sineu!

Si, está fet de sa inmensissima majoria monàrquica d'Espanya. Sa República ja es aquí; la tenim darrera noltros i no mos n'hem donat conte fins que mos ho han assegurat tres caporals tan autorisats com En Lerroux, En Salillas i N'Albornoz.

Cada un d'ells va pronunciar a Saragossa una frase molt especial i sobre tot... molt fresca. Parla primer N'Albornoz i diu: Es arribada s' hora de sa sentencia de mort de sa Monarquia. Predica llevó En Salillas i diu: es moments actuals son moments greus per sa Patria. Pren la paraula En Lerroux i s'estira amb aquesta: per enderrocar sa Monarquia, n'hi ha prou amb un buf d'ets aragonesos.

Es cosa greu aqueixa; es questió de pensarhi i no de riure. Quant tres capabres de sa futura República espanyola coincídeixen en fer apreciacions de tal gravetat... invoquem a Santa Bárbara abans de que troni.

X

¿Es republicans com van?

Sembla qu'es republicans federrals d'En Lerroux desde Saragossa, es reformistes de don Melquiades desde Bilbao, es dissidents d'En Lladó desde Barcelona, es socialistes també desde Bilbao se tiren directes a ferir, qu'es un gust: no tan sols no se miren de cara com es fasols, sino que se desjecten, se critiquen, se purjen, se insulten, se desautorisen. Am dues

paraules, es un desgavell i una comèdia. Idò ara los comensa a anar be; per entrar sa República, no hi ha ocasió més bona.

XI

Lo que no fará don Melquiades

Don Melquiades, es diumenge de Pascua, va divagar sobre s'aceió social que faria es partit reformista per tant be hu va fer (!), que *L'Ideal* de dissapte passat se'n llepa es dits.

Pero, i qui es don Melquiades per que el oreguem mica quant diu que realisarà tantes reformes socials? Com sabem quina es sa seu fuya de serveis en aquest ram, porem parlar clar i dir qu'ell se contradeya a si meteix dient de boca lo que no fa ni farà ni ha fet may d'obra.

Perque, cercant antecedents de l'obra social des flamant cap-pare, resulta que per benevolència des Govern va esser anomenat, fa anys, vocal de s'Institut de Reformes Socials, pero es cert que no assisteix a cap de les sessions, i des seu amor a sa legislació social, porem assegurar que es dependents de comers de Oviedo sempre han hagut de haverles fortament contra es caciques de don Melquiades en defensa des descans dominical.

Bo es observar també que el nou partit el formen en sa majoria es taverners, i amb ells segueixen don Melquiades es prestamistes, es revenedors, es dir, lo qu'ell anomena «sa classe mitja des republicanism» (per noltros sa aristocracia); classe mitja que s'oposa an es descans des diumenge, a sa protecció de sa dona i des nins, an es retirs obrers, a sa limitació de sa jornada, a ses obres antialcohòliques i antipornogràfiques, o sia, a tot quant vengui a restringir, a posar en regla es drets abusius i ses ganancies injustes des qui s'avenen am molt de gust am s'antic régime d'esplotació.

De manera que en realitat es novell partit serà tan individualista, tan tirà com hu son'ara tots es partits liberals, demostrant es meteix don Melquiades, am so seu discurs que sa reforma social, com obra naturalment cristiana de fraternitat i amor an es débils, an ets esplotats, es incompatibles am sa doctrina republicana.

De manera que, diga lo que vulga don Melquiades, es seu partit sempre s'es fet pràcticament incapàs, impostant, inhàbil per realisar lo que se diu un programa, encara que minim, de millorament de ses classes socials, sobre tot de ses inferiors, qu'es lo que de cada dia més, ha de preocupar a tot bon estadista, a tot bon polític, a tot homo qui vol be a sa patria i a sos germans.

Secció local

Aquesta setmana ja hem vists ordins segadors i faves arrebassades; es blats i civades segueixen be; ara a ses faveres los ha pegat rovey.

Ses obres de la Parroquia van envant. Es quadro nou p'el St. Cristo està molt adelantat. Es combregador, qu'es de marbre, ja està posat i fa molt bo.

Per falta de lloc, no poguérem dir sa setmana passada que s'establía una altra possessió: *So'n Sayart*, que té molt bones comes, sobre tot per fer blat.

Per sobra d'original, no mos hi ha cabuda sa rondaya d'*«En Tinyoset»* i altre ventim pes nostros anticlericals.

Paciencia, que Deu ho vol així!